

ŽILINSKÁ UNIVERZITA V ŽILINE

FAKULTA HUMANITNÝCH VIED

Katedra pedagogických štúdií
Katedra filozofie a religionistiky

Zborník abstraktov z konferencie

EduKop 2017

Edukácia v kontextoch plurality hodnôt

05.09.2017 Fakulta humanitných vied, Žilina

Obsah

Úvodné informácie	3
Program konferencie	4
Abstrakty príspevkov	5
<i>Hľadání identity v čase plurality hodnot</i>	5
<i>Hodnotová neutralita aneb edukace v „bublině“ korektnosti</i>	5
<i>Proměny hodnot na přelomu tisíciletí.....</i>	6
<i>Edukácia v kontextoch „sporu“ tradičného multikulturalizmu a súčasného pluralizmu kultúr</i>	7
<i>Hodnota hodnoty – k pojmovým úskalím tzv. hodnotové výchovy.....</i>	7
<i>Paideia ako cesta k zodpovednosti v postmodernom kontexte</i>	8
<i>Hodnotový rebríček dospievajúcich jedincov s poruchami správania</i>	8
<i>Aktuální pedagogické myšlenky J. F. Herbarta</i>	9
<i>Pluralita hodnôt v didaktike filozofie.....</i>	9
<i>Výuka matematiky – prostor pro výchovu k pluralitě hodnot.....</i>	10
<i>Využitie jazykových konektorov v esejach Štefana Žáryho.....</i>	10
<i>Heterogenita žáků v pluralitním třídním kolektivu z perspektivy kompetencí speciálního pedagoga</i>	11
<i>Vplyv fyzického kontaktu so živočíchom na afektívnu i psychomotorickú stránku učiacich sa.....</i>	12

Úvodné informácie

Organizátori konferencie:

Katedra pedagogických štúdií, Fakulta humanitných vied, Žilinská univerzita v Žiline
Katedra filozofie a religionistiky, Fakulta humanitných vied, Žilinská univerzita v Žiline

Vedecký výbor

prof. PhDr. Boris Banáry, CSc.
doc. PaedDr. Vlasta Cabanová, PhD.
Dr.h.c. prof. PhDr. Rudolf Dupkala, CSc.
prof. PhDr. Helena Grecmanová, Ph.D.
Dr.hc prof. PhDr. Beata Kosová, CSc.
doc. PhDr. Jaroslav Koťa
doc. PhDr. Nadežda Krajčová, PhD.
doc. PaedDr. Anton Lauček, PhD.
Dr. Elžbieta Napora
doc. PaedDr. Lenka Pasternáková, PhD.
Prof. PhDr. Mária Potočárová, PhD.
prof. zw. dr hab. Wojciech Słomski
doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.

Organizačný výbor

PhDr. et Mgr. Kristýna Balátová, PhD.
Mgr. Jana Dzuriková, PhD.
PaedDr. Dalibor Gonda, PhD.
PhDr. Marek Grejták
PaedDr. Milan Kubiátko, PhD.
RNDr. Zuzana Malacká, PhD.
Ing. Aleš Obr
PhDr. et Mgr. Eva Škorvagová, PhD.

Program konferencie

7:30 – 9:00 Registrácia účastníkov

9:00 Slávnostné otvorenie konferencie

9:15 – 10:30 Plenárne prednášky (moderátor: Helena Grecmanová)

Kořa Jaroslav – Hledání identity v čase plurality hodnot

Vacek Pavel – Hodnotová neutralita aneb edukace v „bublině“ korektnosti

Dupkala Rudolf – Pluralita hodnôt ako filozofický a edukačný problém

10:30 – 11:00 prestávka

11:00 – 12:30 prezentácia v sekciách (moderátori: Rudolf Dupkala, Kristýna Balátová)

Vavříková Hana – Proměny hodnot na přelomu tisíciletí

Pasternáková Lenka – Edukácia v kontextoch „sporu“ tradičného multikulturalizmu a súčasného pluralizmu kultúr

Strouhal Martin – Hodnota hodnoty – k pojmovým úskalím tzv. Hodnotové výchovy

Dancák Pavol – Paideia ako cesta k zodpovednosti v postmodernom kontexte

Balátová Kristýna, Kubiátko Milan – Hodnotový rebríček dospievajúcich jedincov s poruchami správania

12:30 – 13:30 prestávka

13:30 – 15:00 prezentácia v sekciách (moderátori: Eva Urbanovská, Milan Kubiátko)

Grecmanová Helena – Aktuální pedagogické myšlenky J. F. Herbarta

Ambrozy Marián – Pluralita hodnôt v didaktike filozofie

Gonda Dalibor, Grecmanová Helena, Urbanovská Eva – Výuka matematiky – prostor pro výchovu k pluralitě hodnot

Mandelíková Lenka – Využitie jazykových konektorov v esejach Štefana Žáryho

Kaleja Martin, Zezulková Eva – Heterogenita žáků v pluralitním třídním kolektivu z perspektivy kompetencí speciálního pedagoga

Fančovičová Jana – Vplyv fyzického kontaktu so živočíchom na afektívnu i psychomotorickú stránku učiacich sa

Abstrakty příspěvků

Hledání identity v čase plurality hodnot

JAROSLAV KOŤA

Katedra filozofie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Celetná 20, 116 38 Praha 1, jaroslav.kota@ff.cuni.cz

Téma identity je stále výraznějším jevem postmoderny. Neprojasněné základy identity byly zřejmě položeny již ve starém Řecku. Teprve v novověku se stala tématem filosofie. Dnes, v období plurality hodnot, je problém identity nutkavou záležitostí. Referát je pokusem o zodpovězení otázky, do jaké míry k utváření identity přispívá výchova a vzdělávání, a proč se rozsáhlé hledání identity stalo signum temporis.

Hodnotová neutralita aneb edukace v „bublině“ korektnosti

PAVEL VACEK

Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, Rokitského 62, 500 03 Hradec Králové, pavel.vacek@uhk.cz

V příspěvku jsou rozebírána rizika spojená s hodnotově neutrálním – a tedy zdánlivě korektním, „neideologickým“ – přístupem škol a učitelů, který žákům neposkytuje základní hodnotové ukotvení. Následně se zamýšlíme nad důvody, které při dané dostupnosti uvěřitelných a ověřitelných informací přispívají k ústupu od hodnotově morálních témat. Danou problematiku nastolujeme s vědomím, že zejména v současném nepřehledném „postfaktickém“ světě – více než kdykoliv předtím – je třeba posilovat a možná navrátit učitelské profesi étos v podobě zpřítomňování kategorií pravdy a aktivního dobra.

Proměny hodnot na přelomu tisíciletí

HANA VAVŘÍKOVÁ

Katedra andragogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Ružová 13, Banská Bystrica, vavrik.ova@seznam.cz

Odborníci zabývající se axiologií stále častěji upozorňují na krizi hodnot i na to, že se ze současné společnosti vytrácejí duchovní hodnoty, a že současná společnost není připravena zvládat důsledky expandující globalizace; a to ani na úrovni filozofické, etické či sociologické. Navíc zastánci morálního relativismu zpochybňují obecnou platnost sociálně uznávaných etických regulativů tvrzením, že odpovědi na hodnotové otázky dnes určuje pouze subjektivní libovůle nebo aktuální sociální situace. Úměrně se ztrátou mravního vědomí jedinců pak mizí i pocit spoluodpovědnosti za život společnosti.

Zamýšlíme-li se nad výše uvedenou situací, pak se jednou z možných cest její nápravy jeví hodnotová edukace. Ze sociálního úhlu pohledu staví axiologizace na předpokladu, že ve společnosti existuje všeobecně uznávaný soubor hodnot, jehož mezigenerační přenos je sociálně natolik žádoucí, že je potřeba jedince k těmto sociálně preferovaným hodnotám edukovat.

Vývoj hodnotového vědomí jedince lze sledovat od jeho heteronomní fáze, kdy se toto vědomí formuje pod tlakem vnějších, sociálně kulturních norem až k autonomnímu hodnotovému vědomí, v němž ústřední místo zaujímají interiorizované etické hodnoty a jehož výsledkem je hodnotová orientace jedince. Ta se promítá do jeho etické kompetence a lze ji chápat jako schopnost jedince zhodnotit sociální hodnoty a následně pak své hodnotové poznání převést do konkrétního sociálního jednání. Cílem tohoto příspěvku je představit vybrané dílčí aspekty hodnotové edukace a poukázat na to, že výsledná hodnotová orientace může pomoci lidem k tomu, aby jednali v souladu s požadavky práva, aby vystoupili ze své anonymity a aby přijali svůj díl odpovědnosti za dění i mimo hranice jejich úzce vymezených individuálních zájmů. Protože pouze tehdy může být axiologizace jak nedílnou součástí komplexního rozvoje osobnosti, tak i nástrojem bránícímu snižování sociální koheze

Edukácia v kontextoch „sporu“ tradičného multikulturalizmu a súčasného pluralizmu kultúr

LENKA PASTERÁKOVÁ

Katedra pedagogiky, Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská univerzita v Prešove, 17. Novembra č. 1, 080 01 Prešov, lenka.pasternakova@unipo.sk

V príspevku sú prezentované možnosti a limity edukácie v kontextoch sporu tradičného multikulturalizmu a súčasného pluralizmu kultúr. Problematika je analyzovaná a interpretovaná s ohľadom na stretávanie sa hodnotovo nesúmerateľných (inkomensurabilných) kultúr, ktoré je sprievodným znakom aktuálnej vlny imigrácie z prostredia islamskej kultúry a civilizácie. Cieľom príspevku je načrtnúť model edukácie v podmienkach hodnotovo pluralitnej spoločnosti s dôrazom na výchovu k „európskemu občianstvu“.

Hodnota hodnoty – k pojmovým úskalím tzv. hodnotové výchovy

MARTIN STROUHAL

Katedra filozofie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Celetná 20, 116 38 Praha 1, martin.strouhal@ff.cuni.cz

Text sa zaoberá otázkou, do akej miery pojmy hodnoty a hodnotové orientácie v súčasnom pedagogickom myslení korespondujú s filozofickou intenciou rozlišovať medzi fakticitou a ideálom, medzi realitou a tým, čo má byť, akož i medzi realitou a jej významom či smyslom pre človeka. Účelom príspevku je upozorniť na potrebu pojmového zpresňovania termínov, jimiž operujeme v pedagogickej teórii a praxi v dobe proflubujúceho sa relativizmu.

Paideia ako cesta k zodpovednosti v postmodernom kontexte

PAVOL DANCÁK

Katedra filozofie a religionistiky, Gréckokatolícka teologická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, ulica biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov, paval.dancak@unipo.sk

Svetonázorový pluralizmus a relativizácia navodzujú stav neistoty, ktorý sa prejavuje aj v oblasti výchovy a vzdelávania a vedie k problematike percepcie hodnôt. K slovu sa dostávajú tendencie k pluralite aj k jednote, čo vyvoláva tenziu, o ktorej riešenie sa pokúsil už Platón. Grécke myslenie sa dotýkalo problému ľudského individua so zreteľom na celok, pričom bol odmietnutý subjektivismus protiviaci sa samotnej prirodzenosti, ako ho poznáme dnes. Veľkosť človeka spočíva v slobode a v zodpovednosti, ale absencia úcty k hodnotám sa ľahko premieňa na zjavný alebo kamuflovaný totalizmus, v ktorom sa nerešpektuje ľudská tvár. Idea antickej paideie obohatenej o kresťanský antropologický optimizmus odkazuje k zodpovednosti a druhého človeka nepredstavuje ako hrozbu, ale ako blížneho, ktorý nám dáva príležitosť k plnej realizácii.

Hodnotový rebríček dospelých jedincov s poruchami správania

KRISTÝNA BALÁTOVÁ & MILAN KUBIATKO

Katedra pedagogických štúdií, Fakulta humanitných vied, Žilinská univerzita, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, kristyna.balatova@gmail.com

Príspevok bude venovaný hodnotovému rebríčku dospelých jedincov s poruchami správania. Výskumného šetrenia sa zúčastnilo 806 respondentov vo veku 10 až 19 rokov. Jako výskumná technika bol použitý Rokeachov test hodnôt (upravená česká verzia). Hlavným cieľom výskumného šetrenia bolo zistenie preferencie hodnôt u dospelých jedincov s poruchami správania. Najviac preferované inštrumentálne hodnoty boli – schopný, veselý, milujúci, čestný, zospovedný. Najviac preferované cieľové hodnoty boli – skutočné kamarátstvo, šťastie, pohodlný život a zabezpečenie rodiny. Najmenej preferované inštrumentálne hodnoty boli – veľkorysý, zhovievavý, poslušný. Najmenej preferované cieľové hodnoty boli – blaho národa.

Aktuální pedagogické myšlenky J. F. Herbarta

HELENA GRECMANOVÁ

Katedra pedagogických štúdií, Fakulta humanitných vied, Žilinská univerzita, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, Helena.Grecmanova@seznam.cz

Herbartovo pedagogické dílo je klasické hodnoty naplňující naši střeoevropskou kulturu zmítanou v současnosti dalšími rozmanitými a mnohdy nesourodými kulturními vlivy. Cílem předloženého textu je podrobit revizi vybrané pedagogické myšlenky J. F. Herbarta, které byly v minulosti pedagogickou veřejností různě přijímány, nejdříve vyzvedávány, později kritizovány. Půjde o zamyšlení usilující o odstranění dezinterpretací některých myšlenek jeho pedagogického díla. Důvodem je přispět k otevření diskuse o Herbartově výchovném systému v širokém slova smyslu a analyzovat jej z hlediska aktuálního dění a společenských potřeb ve střední Evropě. Mnohé dříve zatracované pedagogické, ale i filozofické názory J. F. Herbarta nabývají v nových společenských a kulturních souvislostech inspirativní význam. Mottem se stává otázka: jak se vědění může stát svědomím a poznání mravním postojem?

Pluralita hodnôt v didaktike filozofie

MARIÁN AMBROZY

Katedra spoločenských vied, Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove, Duchnovičovo námestie 1, 080 01 Prešov, ambrozy.marian@gmail.com

Akým spôsobom možno vyučovať filozofické predmety z hľadiska hodnôt? V zásade je možný trojaký prístup: zastávania určitej názorovej pozície a zvoleniu vyučovacieho štýlu, metód, postupov cez predmetnú prizmu. V druhej línii je to postup vyučovania z neutrálneho pohľadu, t. j. nezastávanie žiadnej názorovej pozície a pozitivistický prístup opisu faktov bez hodnotiaceho aspektu, resp. poskytnutie neutrálne zafarbeného portfólia. Treťou možnosťou je apofatické uchopenie problému cez negatívnu ostrakizáciu určitých názorových pozícií. Diferenčným kritériom by boli spoločenské dôsledky historicky jestvujúcich modelov, uplatňujúcich konkrétny názor. Príspevok by mal byť diskusiou v zmysle vyrovnávania sa s uvedenými možnosťami.

Výuka matematiky – prostor pro výchovu k pluralitě hodnot

DALIBOR GONDA, HELENA GRECMANOVÁ & EVA URBANOVSKÁ

Katedra pedagogických štúdií, Fakulta humanitných vied, Žilinská univerzita, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, daliborgonda@gmail.com

Text je zamýšlením nad možnosťami výchovy žáků k pluralitě hodnot v průběhu vyučování matematiky. Východiskem jsou dosavadní tradiční přístupy ve výuce matematiky zaměřené na proces hledání řešení úloh, na jehož konci je jeden výsledek. I když matematika je přesná a jednoznačná věda, jedním z cílů textu je upozornit na to, že jedna úloha může mít více výsledků. Každý žák se může v matematice dostat na vyšší úroveň. Musí mít však prostor pro sebevyjádření. Filozofie výuky matematiky je vnímána jako cesta k vytvoření dovednosti uplatňovat hodnotovou pluralitu v životě. Průvodcem by měl být kompetentní učitel.

Využitie jazykových konektorov v esejach Štefana Žáryho

LENKA MANDELÍKOVÁ

Katedra sociálnych a humanitných vied, Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov, Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, Študentská 2, 911 50 Trenčín, lenka.mandelikova@tnuni.sk

Základnými prvkami textovej roviny sú textové jednotky. Tvorí ich samostatné vety, jednoduché alebo súvetie, medzi ktorými jestvuje konektívny vzťah. Konektívny vzťah sa prejavuje v oblasti témy i jazyka. Sústreďme sa na oblasť jazyka. V príspevku si chceme všimnúť výstavbu esejistického textu formou nadväzovania, ktoré sa realizuje niektorými opakovacími jazykovými prostriedkami.

Heterogenita žáků v pluralitním třídním kolektivu z perspektivy kompetencí speciálního pedagoga

MARTIN KALEJA & EVA ZEZULKOVÁ

Fakulta veřejných politik Slezské univerzity v Opavě, Bezručovo náměstí 14, 746 01 Opava, martin.kaleja@fvp.slu.cz

Příspěvek se zaměřuje na popis socio-edukativní individuality žáků očima pedagogických pracovníků s kvalifikací na speciální pedagogiku v kontextu vnímání třídy jako dynamicky formující se sociální skupinu. Akcentuje její heterogenitu a poukazuje na předpoklady interakčních relací nejen samotných žáků, ale také žáků a pedagogických pracovníků a naopak, ve kterých se se svými postoji, názory a hodnotami determinují. Do námi prezentovaného schématu vstupují v synchronizované dyádě kategorie speciálních vzdělávacích potřeb a kompetence speciálního pedagoga v procesech školní edukace. Jejich výstupem je prezentace analýzy věcné provázanosti všech uvedených komponent, které významně ovlivňují vzdělávací trajektorii žáka a žáků v třídním kolektivu a zdůrazňují předmětnost speciálněpedagogické kvalifikace.

Vplyv fyzického kontaktu so živočíchom na afektívnu i psychomotorickú stránku učiacich sa

JANA FANČOVIČOVÁ

Katedra biológie, Pedagogická fakulta, Trnavská univerzita, Priemyselná 4, 918 43 Trnava, fankaj@gmail.com

Neoddeliteľnou súčasťou biologického vzdelávania by mala byť realizácia praktických aktivít. Experimentálny i empirický výskum potvrdili pozitívny vplyv praktických aktivít na vnímanie vedy žiakmi i na zlepšenie úrovne vedomostí. Okrem kognitívnej stránky je vo vyučovaní veľmi dôležitou aj afektívna (citová) stránka žiakov. Často sa však stáva výrazným inhibítorom kognitívnej stránky a brzdí poznávanie a učenie sa žiakov. Afektívna oblasť, napr. emócie, pocity, bola dlhodobo prehliadanou oblasťou prírodovedného vzdelávania, v súčasnosti je tejto oblasti venovaná zvýšená pozornosť. Strach a odpor sú emócie, ktoré sú súčasťou života každého z nás. Existuje viacero príčin, ktoré u ľudí vyvolávajú tieto emócie - najčastejšie sú to živočíchy. Niektoré živočíchy sú menej populárne a menej tolerované človekom, podobne o niektorých kolujú mýty. Žiaci preferujú určité skupiny živočíchov a iným sa vyhýbajú. Tento aspekt je vo vyučovaní biológie rovnako dôležitý, keďže negatívny postoj k živočíchom znemožňuje a sťažuje akékoľvek úsilie ich chrániť. Uvedené fakty sú dôvodom, prečo mnohí ľudia nepodporujú programy na ochranu týchto živočíchov. A práve živočíchy poskytujú možnosti pre detailnejšie pozorovanie ich správania, vonkajšej stavby a ich životného cyklu.